

Jernbaneverket
Postboks 4350
2308 HAMAR

Tillatelse til mudring av masser i Mjøsa og avslag på søknad om dumping av mudringsmasser i Mjøsa - Stange kommune i Hedmark

Fylkesmannen i Hedmark har ferdigbehandlet søknad fra Fellesprosjektet E6-Dovrebanen og gir herved tillatelse til fjerning av masser langs strandkanten i Mjøsa i forbindelse med bygging av dobbelt jernbanespor på strekningen i Stange kommune. Søknad om dumping av mudringsmasser i Mjøsa avslås. Det er satt vilkår til tillatelsen.

Fylkesmannen i Hedmark viser til brev fra Fellesprosjektet E6-Dovrebanen v/Statens vegvesen og Jernbaneverket (heretter kalt Fellesprosjektet E6-Dovrebanen) datert 17.2.2012 der det søkes om tillatelse til mudring og dumping av masser i Mjøsa i Eidsvoll og Stange kommuner. Det vises også til ettersendt tilleggsinformasjon datert 17.4.2012, til revidert søknad datert 25.5.2012 og til befaringsrapport datert 15.8.2012.

Saksbehandlingen er gjennomført i nært samarbeid med Fylkesmannen i Oslo og Akershus, men Fylkesmannen i Hedmark har fattet vedtak for den del av tiltaket som berører Stange kommune i Hedmark fylke. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har fattet vedtak for den del av tiltaket som berører Eidsvoll kommune i Akershus fylke.

Tillatelse til mudring

Fylkesmannen i Hedmark gir Fellesprosjektet E6-Dovrebanen tillatelse til å fjerne inntil 200 000 m³ masser i strandkanten langs Mjøsa i Stange kommune. Tillatelsen er gitt med hjemmel i forurensningsloven § 11, jf. § 16 og i medhold av forurensningsforskriften kapittel 22 om mudring og dumping i sjø og vassdrag, § 22-6. Fylkesmannen har ved avgjørelsen av om tillatelse skal gis og ved fastsetting av vilkårene, lagt vekt på de forurensningsmessige ulemper ved tiltaket sammenholdt med de fordeler og ulemper som tiltaket for øvrig vil medføre. Det er satt vilkår til tillatelsen.

Det kan foretas endringer i denne tillatelsen i medhold av forurensningsloven § 18. Endringene skal være basert på skriftlig saksbehandling og forsvarlig utredning av saken. En eventuell endringsøknad må derfor foreligge i god tid før endring ønskes gjennomført.

Tillatelsen med tilhørende vilkår følger vedlagt dette brevet.

At forurensningen er tillatt utelukker ikke erstatningsansvar for skade og ulempe eller tap forårsaket av forurensningen, jf. forurensningsloven § 56.

Brudd på tillatelsen er straffbart etter forurensningsloven §§ 78 og 79.

Søknad

Fellesprosjektet E6-Dovrebanen bygger nytt dobbeltspor for Dovrebanen langs Mjøsa fra Minnesund til Kleverud, og ny E6 fra Minnesund til Labbdalen. Deler av jernbanen skal gå på fylling i Mjøsa bygd opp av sprengstein fra tunneler og skjæringer fra øvrige deler av prosjektet. Geotekniske undersøkelser og vurderinger tilsier at det er behov for masseutskifting under fyllingene. Prosjektet har derfor søkt om tillatelse til å mudre og dumpe nødvendige mengder masser for å ivareta krav til stabilitet og maksimale setninger for det nye dobbeltsporet.

I henhold til revidert søknad datert 25.5.2012 søker Fellesprosjektet E6-Dovrebanen om tillatelse til å fjerne inntil 200 000 m³ muddermasser i Mjøsa i Stange kommune. Det skal mudres mellom 0,5 – 10 meter. Tiltaksområdet der mudringen skal foregå er regulert til jernbaneformål. Mudringsarbeidene vil foregå både med gravemaskin fra lekter og med gravemaskin fra land. Det skal mudres henholdsvis 80 000 m³ fra lekter og 120 000 m³ fra land. Det er søkt om å dumpe 80 000 m³ av massene i Mjøsa, mens 120 000 m³ søkes deponert i landdeponi.

NGI har på oppdrag for Fellesprosjektet E6-Dovrebanen gjennomført miljøtekniske grunnundersøkelser av sedimentene i tiltaksområdet. Analyseresultatene viser at sedimentene ikke er å anse som forurensede.

SWECO har på oppdrag fra Fellesprosjektet E6-Dovrebanen utarbeidet en rapport som tar for seg de biologiske forholdene i tiltaksområdet og eventuell påvirkning av omsøkt mudring og dumping av masser i Mjøsa.

Norsk institutt for vannforskning (NIVA) har benyttet en matematisk modell for å beskrive spredningen av partikler i Mjøsa som følge av dumping av masser langs østre bredd i sydlige deler av Mjøsa. Modellberegningene viser at det særlig er området mellom Tangen og Minnesund at partikkelkonsentrasjonene blir høye i de øvre vannmassene. Vannverksinntakene for Stange, Hamar og inntakene på vestsiden av Mjøsa forventes påvirket av partikkelkonsentrasjoner som er lavere enn bakgrunnsverdiene. Det er i området langs østre deler av Mjøsa fra Tangenområdet og syd til Minnesund at økosystemet vil bli skadelidende.

Høring

Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Fylkesmannen i Hedmark sendte søknadene på felles høring den 2.5.2012 til berørte parter med høringsfrist 1.6.2012. Søknadene ble samtidig offentlig kunngjort i Eidsvoll Ullensaker Blad, Hamar Arbeiderblad og Oppland Arbeiderblad samt lagt ut på Fylkesmennenes respektive hjemmesider. Grunnet revidert søknad fra søker i brev av 25.5.2012 sendte Fylkesmennene ut et nytt høringsbrev den 29.5.2012 med ny høringsfrist den 25.6.2012.

Fylkesmennene har mottatt høringsuttalelser fra Stange kommune, Eidsvoll kommune, Østre Toten kommune, Hamar kommune, Hedmark fylkeskommune, Mattilsynet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norsk Maritimt Museum, Hias IKS, Strandlykkja vel, Glommen og Laagens Brukseierforening, Innlandet Natur og Miljø, Aksjon nei til rasering av Mjøsas strandsoner, For Jernbane, Granli Solutions, Miljøpartiet De Grønne, Stange FRP, Naturvernforbundet, Mjøsa Strandeierforening, Vassdragsforbundet for Mjøsa med tilløpselver, Direktoratet for naturforvaltning og fem privatpersoner/grunneiere/ hytteiere.

Nedenfor gis en oppsummering av høringsuttalelsene.

Stange kommune

Stange kommune motsetter seg dumping av mudringsmasser i Mjøsa som har negative følger for råvannskvalitet for offentlig og privat vannforsyning, eller vesentlig negative følger for biologisk mangfold og friluftsutøvelse i Mjøsa. Oppgravde strandnære masser langs Mjøsa knyttet til Fellesprosjektet skal deponeres på land og sikres mot erosjon fortrinnsvis innenfor gjeldende reguleringsplaner for Stange og Eidsvoll kommuner. Om dette ikke er gjennomførbart innenfor gjeldende planer, skal Fellesprosjektet foreslå endringer som gjør dette mulig. Det forutsettes at tiltakshaver sørger for en kontinuerlig overvåking av Mjøsa i anleggsfasen.

Hamar kommune

Hamar kommune ser det som positivt at de opprinnelig omsøkte mengder mudret og dumpet masse er redusert og at tiltakshaver har funnet andre løsninger for å begrense dumping og dermed konsekvensene for Mjøsa. Spesielt er det positivt at råvannskvaliteten antagelig ikke blir påvirket av tiltaket. Hamar kommune ønsker likevel ikke at det mudres og dumpes i Mjøsa. Dette fordi konsekvensene for biologisk mangfold og friluftsliv fortsatt er potensielt store. De langsiktige konsekvensene er også svært usikre. Hamar kommune vil antagelig ikke bli direkte berørt av tiltaket, men som en av kommunene langs Mjøsa ser en det som viktig at Mjøsa blir ivaretatt som helhetlig økosystem og rekreasjonsområde.

Hias IKS

Det er slik HIAS vurderer det fortsatt stor usikkerhet knyttet til de beregnede forurensningsmengdene og effekten av siltgardin. Det er sannsynlig at små partikler (diameter < 63 mikrometer), som ifølge NIVA-rapport 6389-2012 utgjør 80 % av total mengde masser, vil slippe gjennom siltgarden. Videre er det ut fra NIVA-rapporten usikkert hvor mye av massene som vil forbli på stedet når siltgarden fjernes. HIAS mener det er en reell risiko for at siltgarden ikke vil fungere som forutsatt og ikke gir den reduksjonen av partikkelspredning som antatt i modellen. Det er også usikkerhet rundt tettheten av massene, og en større andel av partiklene kan være mindre enn 6 mikrometer. Ifølge NIVAs rapport er det partikler av denne størrelsesorden som kan påvirke HIAS' vanninntak. Tiltaket vil, selv med reduserte mengder, kunne forurense drikkevannet. Risikoen for forurensning av drikkevannet er for stor til at HIAS kan akseptere en mudring og deponering av masser i Mjøsa.

Eidsvoll kommune

Eidsvoll kommune er bekymret for de miljømessige konsekvensene tiltaket vil medføre for vannkvaliteten, sårbar flora og fauna i store deler av Mjøsa og nedover i Vormå. Kommunen forutsetter at fylkesmennene i Hedmark og Oslo og Akershus foretar nyanserte og grundige vurderinger av konsekvensene av tiltakene før en ev tillatelse gis. Eidsvoll kommune ber om en vurdering av bruk av landdeponier som et alternativ til dumping i Mjøsa. Det opplyses i høringsuttalelsen at kommunen har godkjente utfyllingsprosjekter på land, og at mudringsmassene derfor bør kunne benyttes til disse godkjente utfyllingsprosjekter.

Østre Toten kommune

Østre Toten kommune har inntak av råvann på 195 meters dyp i Mjøsa ved Kihlestrand på Kapp. Kommunen er bekymret for at dumping av masser i Mjøsa vil medføre forhøyet

turbiditet. Vannverket har ingen vannbehandling som vil klare å fjerne denne turbiditeten i råvannet. Det frarådes på det sterkeste at det gis tillatelse til deponering av masser i Mjøsa.

Hedmark Fylkeskommune

Hedmark fylkeskommune har forvaltningsansvar for høstbare ikke truede arter av innlandsfisk, heriblant en rekke arter i Mjøsa. Fylkeskommunen legger til grunn at de utarbeidede rapportene fra NIVA og Sweco blir nøye vurdert og vektlagt ved fylkesmennenes behandling av søknaden.

Fylkeskommunen forutsetter også at fylkesmennene vurderer søknadene opp mot hvordan tiltaket vil påvirke måloppnåelsen i henhold til arbeidet med vannforskriften. Ellers har fylkeskommunen ingen ytterligere kommentarer til høringen.

Mattilsynet

Mattilsynet mener at det er stor usikkerhet knyttet til hvilken påvirkning prosjektet har på råvannskvaliteten i Mjøsa. Dersom partikkelinnholdet i Mjøsa øker, må vannverkene som benytter UV-bestråling som desinfeksjonsmetode påregne betydelige kostnader til ombygging av rense- og desinfeksjonsanlegg, slik at de fortsatt kan levere drikkevann med tilfredsstillende kvalitet. Dette gjelder også flere av de mindre drikkevannsanleggene som har inntak på 20-50 m dybde. Ut fra den informasjonen som foreligger og med den usikkerhet som ligger i konklusjonene, vil Mattilsynet, Region for Hedmark og Oppland fraråde at man gir tillatelse til å behandle eller deponere jordmassene på en slik måte at råvannskvaliteten i Mjøsa forringes vesentlig.

Direktoratet for naturforvaltning

Direktoratet ber om at forhold som er knyttet til vannforskriften generelt og miljømål spesielt hensyntas i behandlingen av søknaden. Hvis tiltaket forringer tilstanden i Mjøsa, må dette vurderes opp mot vilkårene for ny aktivitet eller nye inngrep som er listet opp i vannforskriftens § 12. Selv om tiltaket er vesentlig redusert i forhold til opprinnelig søknad, må likevel miljømålene i vannforskriften tas hensyn til.

Norsk Maritimt Museum

Norsk Maritimt Museum vil gjennomføre en befaring i forbindelse med en eventuell oppretting av et dumpeområde i Mjøsa. Tiltakshaver må kontakte Norsk Maritimt Museum for nærmere avtale. Dumping av masser i Mjøsa kan ikke gjennomføres før forholdene til kulturminner under vann er avklart.

Museet har tidligere gjennomført registreringer i forbindelse med reguleringsplan for fylling langs land.

Norges vassdrags- og energidirektorat

Norges vassdrags- og energidirektorat har ingen spesielle merknader til saken ut over de uttalelser som ble gitt i forbindelse med utarbeidelse av reguleringsplanene for de aktuelle strekningene.

ForJernbane

ForJernbane er bekymret for miljøtilstanden i Mjøsvassdraget og konsekvensene av dumping for vannkvaliteten og faunaen.

Aksjon Nei til Rasering av Mjøsas strandsone og Bevar Mjøsas strandsone

Høringsuttalelsen fremhever at tidspress og stramme fremdriftsplaner har ført til at uheldige løsninger velges. Valgte løsning medfører betydelig fare for store negative

miljøkonsekvenser grunnet mudring og massedeponering på grunne og eventuelt dype områder i Mjøsa. Arter vil kunne forsvinne eller reduseres lokalt, antall individer synker, kjente og ukjente gyteplasser kan bli borte, vannkvaliteten kan forringes og friluft- og rekreasjonsområder vil reduseres. Det fremheves her strekningen fra Tangenområdet og sydover til Minnesund.

Tiltaket vil også kunne forringe råvannskvaliteten til vannverkene og drikkevannskvaliteten til folk som mottar vann fra vannverkene på Toten, Hamar og Stange. Søknaden står i sterk motsetning til gjeldende vannforskrifter og intensjonen om å bevare vannforekomstene på en forsvarlig måte.

Det presiseres i høringsuttalelsen manglende helhetstenkning og det henvises her til naturmangfoldloven. Ved å gi en tillatelse denne gangen vil dette kunne skape presedens ved antatt neste søknad i byggetrinn 2 og 3. Det er derfor viktig at alle byggetrinnene sees i sammenheng. Det gis også uttrykk for manglende kunnskapsgrunnlag samt at "føre-var"-prinsippet bør legges til grunn.

Aksjon Nei til Rasing av Mjøsas strandsone og Bevar Mjøsas strandsone mener søknaden ikke bør innvilges da mudring og dumping av løsmasser i Mjøsa er i strid med både lover, regler og sunn fornuft.

Vassdragsforbundet for Mjøsa med tilløpselver

Vassdragsforbundets styre påpeker viktigheten av å jobbe ut fra en føre-var-holdning i en sak med såpass mye usikkerhet, men likevel sannsynliggjort negativ effekt (jf. § 9 i naturmangfoldloven). De nye konsekvensvurderingene og overvåkingsresultatene fra NIVA må tillegges stor vekt som grunnlag for en endelig tillatelse.

Det er fortsatt en del uavklarte punkter i søknaden, for eksempel dokumentert virkning av siltgardin. Dette har stor betydning for forutsetningene som legges inn i NIVAs modell og dermed for resultatet av modelleringen. Her viser vi til naturmangfoldlovens § 8 om krav til kunnskapsgrunnlaget.

Av hensyn til livet i Mjøsa (fisk og andre organismer) konkluderer Vassdragsforbundet med at all dumping av finkornige masser direkte i innsjøen bør unngås.

Glommens og Laagens Brukseierforening

Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) er bekymret for en eventuell dumping av masser nær østbredden, da dette vil kunne gi høye partikkelkonsentrasjoner ned mot utløpet ved Minnesund. En eventuell heving av sjøbunnen ned mot Minnesund vil kunne få konsekvenser for reguleringen av Mjøsa ned mot laveste regulerte vannstand. En begrensning i reguleringen vil gi tapt produksjon for nedenforliggende kraftverk og dermed medføre store økonomiske tap over tid. En spredning av partikler nedover kanalen vil også kunne fremtvinge behov for mudring for at Skibladner skal kunne gå mellom Minnesund og Eidsvoll.

GLB har nettopp utført måling/registrering av kanalen mellom Minnesund og Eidsvoll. Dersom en tillatelse til mudring blir gitt vil GLB stille krav at ny måling etter mudringen utføres og bekostes av Statens vegvesen og Jernbaneverket. Dersom nye målinger viser behov for mudring forventer GLB at dette utføres og bekostes av de to utbyggerne.

GLB har et damanlegg ved Svanfoss, der det er en sektorluke som tømmes for slam ca hvert 7. år. En økt tilførsel av slam fra Mjøsa vil kunne framtvinge en hyppigere tømming av den aktuelle damluken.

Naturvernforbundet

Naturvernforbundet etterlyser analyseresultater av undersøkelser knyttet til hvilke miljøgifter massene som er planlagt mudret og deponert i Mjøsa, da det må forventes at disse massene inneholder PCB, PAH og ulike tungmetaller.

Naturvernforbundet henviser også til naturmangfoldlovens krav til kunnskapsgrunnlag, føre-var, vurdering av samlet belastning samt gir sårbare og verdifulle arter rett til beskyttelse av sine leveområder og livsbetingelser. Naturvernforbundet er av den oppfatning at det ikke foreligger god nok kartlegging i tiltaksområdet og at effekter av tiltaket er beskrevet som usikkert. Det forutsettes derfor at tiltaket vurderes særskilt opp mot naturmangfoldloven.

Miljøpartiet de grønne (Akershus, Hedmark og Oppland)

Miljøpartiet de grønne stiller seg sterkt kritisk til mudring og dumping av masser i Mjøsa, og er av den oppfatning at en tillatelse ikke bør innvilges.

Miljøpartiet de grønne mener det ikke er nok kunnskap om det biologiske mangfoldet, verken i de planlagte mudrings- og dumpingsområdene eller i andre områder i Mjøsa og Vorma. Det henvises her til naturmangfoldlovens bestemmelser i §§ 4 til 12. Det er også stor usikkerhet til virkningen av det biologiske mangfoldet i området der det er planlagt deponert masser. Det påpekes at området nedstrøms Minnesund i Vorma er et svært viktig område for mange fuglearter, som kan bli skadelidende av en forringelse av vannkvaliteten og/eller en sterk reduksjon av mattilgangen i Mjøsa – Vorma. Det påpekes også at det ikke er nok kunnskap om strømforholdene i Mjøsa på planlagt deponeringsområde. Dette gjør det vanskelig å planlegge en ”biologisk skånsom” deponering.

Drikkevannskvaliteten vil også kunne forringes for abonnenter som får sitt drikkevann fra vannverk med forsyning fra Mjøsa.

Miljøpartiet de grønne nevner også mulighetene for at en tillatelse vil skape presedens for lignende tiltak i Mjøsa i fremtiden, og nevner da spesielt bygging av ny E6 og Dovrebane videre nordover og sørover langs Mjøsa.

Mjøsa Strandeierforening v/ Reidar Løvstuen

Strandeierforeningen mener at det er meget betenkelig hvis det finnes miljøgifter i massene som kan spres i Mjøsa. Kvaliteten på vannet til private vannverk og jordbruksvanning vil bli dårlig. Videre vil det bli stor slitasje på pumper pga partikler i vannet. Det vil også bli dårligere fiske og badevannskvalitet, og livet i Mjøsa kan påvirkes. Foreningen er imot dumping av så store mengder masse i Mjøsa. Dette burde heller deponeres på land.

Strandlykkja Vel

Strandlykkja Vel er bekymret over tiltakets konsekvenser for fauna, vannkvalitet og ikke minst områdets kvalitative muligheter for rekreasjon. NIVAs rapport bekrefter at det er grunn til bekymring. Vinden står hardt på i det planlagte dumpeområdet mellom Strandlykkja og Kleverud, og med tanke på spredning mener Strandlykkja Vel at dette vil være det verst tenkelige stedet for dumping av mudder. Strandlykkja Vel forutsetter at en eventuell innvilging av søknaden ikke får negative konsekvenser for det planlagte avbøtende tiltaket med å etablere molo og småbåthavn i stasjonsområdet på Strandlykkja.

Strandlykkja Vels klare holdning er imidlertid at søknaden ikke bør innvilges, og at omsøkte tiltak ikke gjennomføres.

Stange Fremskrittsparti

Stange Fremskrittsparti mener at selv om mengden er redusert i forhold til opprinnelig søknad, er det så store usikkerheter i prosjektet at partiet ber om at søknaden om dumping i Mjøsa blir avvist. Den siste NIVA-rapporten bekrefter at Mjøsa vil bli skadelidende selv med redusert mengde dumpet materiale. Det vises også til samferdselsministerens uro over mulig forurensning av Mjøsa med konsekvenser for fauna, friluftsliv og drikkevannskvalitet. Førre-var-prinsippet må gjelde slik at det ikke oppstår uønskede situasjoner.

Innlandet Natur og Miljø v/ Bjørn Johansen

I en årrekke har det ligget jernbanesviller av treverk innsatt med kreosot som har forurenset jordsmonnet og med avrenning til Mjøsa. Dette er et kreftfremkallende stoff, og dermed kan ikke massene flyttes ut i Mjøsa, som fra før inneholder nok gift. Der det er nødvendig med utvidelse og utskifting av masser, må det gamle jordsmonnet fjernes og erstattes av kun vanlig stein. Mjøsa kan ikke forurennes mer enn det som allerede er gjort og gjøres i dag.

Trond Vangen

Vangen er avhengig av Mjøsa om drikkevannskilde og har brukt den som drikkevann siden midt på 1970-tallet. I tillegg brukes Mjøsa flittig som rekreasjonsområde. Det fremmes innsigelse på Jernbaneverkets søknad om forurensning av Mjøsa med konsekvenser for fauna, badeliv, rekreasjonsområde og deres drikkevannskilde. Hvis Mjøsa blir forurenset som beskrevet, har ikke Vangen med familie rent drikkevann lenger. Det kan ikke aksepteres.

Turid Margrete Pedersen

Det vises til Trond Vangens høringsuttalelse, og denne uttalelsen støttes fullt ut. Pedersen har også Mjøsa som drikkevannskilde og deler Vangens bekymring for denne.

Laila Ravn

Mjøsa ønskes ikke forurenset ytterligere.

Fred Nael

Tillatelsen bør ikke gis, da tiltaket vil forurense betydelig.

Granli Solutions v/ Torstein Granli

Granli Solutions mener at man jernbanetraséen burde vært lagt utenfor Mjøsas strandsone, da store deler av den østlige strandsonen ødelegges.

Per Olav Utgaard (grunneier)

Per Olav Utgaard fraråder fylkesmennene å gi tillatelse til mudring og dumping av masser i Mjøsa. Det presiseres i søknaden viktigheten av at søknadene behandles under ett, uavhengig av fylkesgrense.

Det opplyses i høringsuttalelsen at det er viktige gyteområder for flere fiskearter langs Skrårudstranda, noe som kan bli skadelidende ved gjennomføring av omsøkt mudring på strekningen.

Det bes om at det vektlegges at det er aktuelle landdeponier som kan benyttes fremfor å deponere muddermassene i Mjøsa. Per Olav Utgaard har selv sagt seg villig til å motta masser på sin eiendom på Skraarud i Eidsvoll kommune.

Kommentarer til høringsuttalelsene fra Fellesprosjektet E6-Dovrebanen:

Noen høringsinstanser er bekymret for bruk av drikkevannet i Mjøsa. Det presiseres av Fellesprosjektet E6-Dovrebanen at turbiditet er et mål på uklarhet i vannet, og ikke representerer noe helsemessig problem. Fellesprosjektet E6-Dovrebanen ber derfor fylkesmennene om å bidra til at det ikke skapes en feilaktig frykt for å drikke vann fra Mjøsa som følge av de planlagte tiltakene. Fellesprosjektet E6-Dovrebanen vil for øvrig sørge for erstatningsvannforsyning dersom vannet skulle bli så uklart at det av andre grunner enn de helsemessige anses som nødvendig.

Flere av høringsuttalelsene, deriblant vannverkene i distriktet viser bekymring for forurensning av drikkevannet. Fellesprosjektet E6-Dovrebanen henviser til NIVA som har utført en matematisk modellering av spredning av partikler som følge av tiltaket. I henhold til NIVAs modellering er det forventet at inntakene til vannverkene vil bli påvirket av konsentrasjoner under 0,1 mg/l, hvilke er lavere enn naturlige bakgrunnsverdier. Det presiseres samtidig at det er partikler fra naturlige og rene masser i form av silt- og leirepartikler.

Naturvernforbundet etterlyser miljøgiftundersøkelser av massene og presiserer at massene høyst sannsynlig er forurenset av miljøgifter. Dette er i henhold til Fellesprosjektet E6-Dovrebanen ikke korrekt, da det i søknadsdokumentene foreligger en rapport fra NGI som dokumenter at massene ikke er å anse som forurenset.

De fleste høringsuttalelsene viser bekymring for konsekvensene for livet i Mjøsa ved gjennomføring av omsøkt tiltak. Fellesprosjektet E6-Dovrebanen er av den oppfatning at de har tilnærmet seg denne problemstillingen mest mulig seriøst ved blant annet å ha engasjert NIVA til å gjennomføre modelleringer av spredningen av partikler og tilhørende vurderinger av miljøkonsekvensene. Fellesprosjektet E6-Dovrebanen tolker resultatene fra NIVA til at konsekvensene av tiltaket er tilstrekkelig belyst og akseptable i forhold til den miljø- og samfunnsmessige nytten tiltaket har.

Fellesprosjektet E6-Dovrebanen vil ta i bruk siltgardin under gjennomføringen av tiltaket for å redusere partikkelspredningen til omkringliggende områder. Fellesprosjektet E6-Dovrebanen mener en siltgardin vil ha god effekt, noe som de kan dokumentere fra tidligere prosjekter.

GLB uttaler at mudring og dumping vil ha negativ effekt for kraftproduksjonen med store økonomiske tap over tid, samt at seilingsleden vil kunne kreve behov for mudring grunnet redusert seilingsdyp ved partikkelspredning. Fellesprosjektet E6-Dovrebanen kan ikke se at dette er av betydning i forhold til søknaden etter forurensningsloven, samt at Fellesprosjektet E6-Dovrebanen ikke er enig i GLBs uttalelse og krav.

Fellesprosjektet E6-Dovrebanen har ingen innvendinger til at Norsk Maritimt Museum vil gjennomføre en befaring i forbindelse med opprettingen av dumpeområdet.

Fylkesmannens vurdering

Mudring og deponering av masser i sjø og vassdrag er regulert med hjemmel i Lov 13. mars 1981 om vern mot forurensning og om avfall (forurensningsloven) § 11, og i medhold av forskrift 1. juni 2004 om begrenning av forurensning

(forurensningsforskriften), kapittel 22. Forurensningsforskriften § 22-3 fastsetter et generelt forbud mot mudring fra skip og § 22-4 fastsetter et generelt forbud mot dumping fra skip. Etter søknad kan det imidlertid gis tillatelse til slike aktiviteter i medhold av § 22-6. Når forurensningsmyndighetene avgjør om tillatelse skal gis, skal det legges vekt på de forurensningsmessige ulemper ved tiltaket sammenholdt med de fordeler og ulemper tiltaket for øvrig vil medføre, jf. forurensningsforskriften § 22-6, 3. ledd. Dersom mudringen skal foregå fra land vurderer forurensningsmyndighetene behovet for å gi tillatelse direkte etter forurensningsloven § 11. På bakgrunn av mengden masser som skal fjernes og mulig påvirkning av resipient, er Fylkesmannen av den oppfatning at mudringen som skal gjennomføres i Mjøsa krever en tillatelse etter forurensningsloven, uavhengig av om massene skal fjernes fra lekter eller fra land.

Ved behandling av mudrings- og dumpingssøknader skal det i henhold til Miljøverndepartementets oppfatning foretas en helhetlig vurdering der både forurensningshensyn, generelle miljøhensyn og alminnelige samfunnsmessige hensyn tas med i betraktningen. Hver enkelt søknad vurderes individuelt og Fylkesmannen foretar en skjønnsmessig vurdering i den enkelte sak om omsøkte inngrep kan aksepteres på vilkår.

Planer for området etter plan- og bygningsloven må også vektlegges i vurderingen om en tillatelse skal gis. I forurensningsloven § 11, 4. ledd står det følgende: "Hvis virksomheten vil være i strid med endelige planer etter plan- og bygningsloven, skal forurensningsmyndigheten bare gi tillatelse etter forurensningsloven med samtykke fra planmyndigheten". Myndighet for plan- og bygningsloven er kommunen.

Forurensningens omfang

Analyseresultatene viser at sedimentene ikke er å anse som forurenset. Fjerning av sedimenter og dumping av masser i Mjøsa vil medføre partikkelspredning under og etter tiltaksgjennomføring, noe som kan medføre høy turbiditet i vannmassene samt nedslamming av sjøbunn. Fylkesmannen har derfor nedenfor vurdert partikkelspredning opp mot registrert biologisk mangfold og brukerinteresser i tiltaksområdet og dens influensområde.

Ved fjerning av sedimenter er det svært viktig at det settes i verk nødvendige avbøtende tiltak tilpasset de lokale forholdene og strømningsforhold i området slik at spredning av partikler unngås i størst mulig grad under mudringen. Det skal også være et kontroll- og overvåkingsprogram der blant annet partikkelspredningen registreres kontinuerlig. Ved høy turbiditet skal arbeidene stanses inntil årsaken til overskridelsene er klarlagt og nødvendige tiltak gjennomført.

Mudring og dumping av masser - konsekvenser for naturmiljø og brukerinteresser

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet som berører naturmangfold. Videre skal ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst vurderes i henhold til vannforskriftens § 12.

Sweco har på oppdrag for tiltakshaver vurdert mulige effekter på fisk, bunndyr og flora i forbindelse med gjennomføring av tiltaket langs Mjøsa. Vurderingen av mulige effekter er basert på tidligere undersøkelser av forholdene i Mjøsa samt samtaler med lokale fiskere i området. Sweco konkluderer med at mudring i Mjøsa potensielt sett kan gi en negativ effekt på alle lokale fiskebestander grunnet sedimentasjon av gyteområdene. Videre framgår det av Swecos rapport at Minnesund er en viktig beitelokalitet for vannfugl, spesielt om vinteren, da området sjelden eller aldri fryser til. Hvis tiltaket fører til økt sedimenttilførsel og tilslamming nedstrøms Minnesund, kan dette virke negativt på beitemulighetene for fugl i form av redusert matmengde. Mudringen vil ha en umiddelbar

negativ effekt på området som mudres, men ved lite spredning av suspendert stoff vil konsekvensene bli minimale.

NIVA har på oppdrag fra tiltakshaver vurdert konsekvenser av den omsøkte dumpingene av masser i Mjøsa for de kommunale vannverkene i Stange og Hamar. Videre er konsekvenser for dyrelivet i søndre del av Mjøsa, badevannskvalitet, private vannverk, friluftsliv, rekreasjon og fiske vurdert. Det er benyttet en matematisk modell for simulering av partikkelspredning i Mjøsa. Modellberegningene viser at det særlig er i området mellom Tangen og Minnesund at partikkelkonsentrasjonene i de øvre vannmassene blir høye. Konsentrasjonene vil variere mye over tid. På de dybder hvor inntakene til Stange og Hamar vannverk ligger (180 og 140 m), er påvirkningen ut fra modellen liten (ca 0,1 mg/l) som er lavere enn naturlige bakgrunnsverdier. En forventer ikke at slike konsentrasjoner skaper problemer for vanninntakene.

Når det gjelder dyrelivet i søndre del av Mjøsa, er det spesielt arter med liten egenbevegelse som zooplankton, istidskrepss, bunndyr i dypere områder, samt snegl, muslinger og insektlarver i strandsonen som kan bli skadelidende. Fisk kan unngå de mest turbide vannmassene, men gyteområder kan bli ødelagt. Generelt sett vil produksjonskapasiteten for akvatiske organismer reduseres. Dette gjelder også primærprodusentene (alger og høyere vegetasjon). Alger danner grunnlaget i næringskjeden for mange organismer på høyere nivå, for eksempel zooplankton, bunndyr, istidskrepss og fisk. Etter avsluttet dumping av masser vil det skje en gradvis oppklaring og reetablering av arter, muligens med unntak av de områdene hvor sedimenttilveksten har vært størst. I disse områdene vil økosystemet få de største negative konsekvensene. Her kan sedimentene på sikt utvaskes slik at finfraksjonene fjernes. Dette medfører at det dannes et ustabil bunnlag bestående av sand og grus som er et lite produktivt habitat.

NIVA vurderer videre badevannskvaliteten i strandområder fra Tangen og sørover til Minnesund til sannsynligvis å bli klart dårligere i perioder mens arbeidene pågår. Eventuelle private vannverk eller inntak for jordbruksvanning i dette området vil også få dårligere råvannskvalitet. I den delen av Mjøsa hvor partikkelkonsentrasjonene øker mest, forventes det at områdets verdi for friluftsliv, rekreasjon og fiske reduseres mens arbeidene pågår, siden vannet vil være markert tilgrumset.

Naturmangfoldloven § 8 stiller krav om at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Området er undersøkt og vurdert i forhold til biologisk og økologisk funksjon og hvilke virkninger de omsøkte tiltakene kan ha for naturmiljøet slik at naturmangfoldlovens § 9 (føre-var-prinsippet) tillegges liten vekt i denne saken. Det er også lagt vekt på den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for, jf. naturmangfoldloven § 10.

Utredningene referert ovenfor påpeker at en kan forvente en negativ effekt på dyrelivet i søndre del av Mjøsa som følge av partikkelspredning, nedslamming og utvasking. Videre forventes negative konsekvenser for private vannverk, anlegg for jordbruksvanning, badevann, friluftsliv, rekreasjon og fiske. Disse konsekvensene er beskrevet ovenfor. Det kan også antas at nedsatt siktedyp i de frie vannmassene vil redusere spesielt storørretens mulighet for å fange annen fisk som byttedyr da storørreten er helt avhengig av god sikt. Brukerinteressen i forhold til fisket, rekreasjonsverdien i forhold til folkehelse og verdien av fisket som grunnlag for turisme er stor for "Mjøsområdet" med inn- og utløpselver.

Fylkesmannen mener at en bør tas spesielle hensyn og utvise forsiktighet når det gjelder inngrep og aktiviteter i slike viktige områder for fisk, fugl, bunndyr og friluftsliv.

Den omsøkte mudringen i Mjøsa i Stange vil ifølge Sweco kunne ha en negativ effekt på alle lokale fiskebestander grunnet sedimentasjon av gyteområder. Også bunndyr vil kunne bli påvirket. Mudringen vil ha en umiddelbar negativ effekt på området som mudres, men ved lite spredning av suspendert stoff vil konsekvensene bli minimale. Fylkesmannen vurderer på bakgrunn av ovennevnte rapporter at den omsøkte mudringen trolig vil få begrensede konsekvenser for vannverk og biologisk mangfold i området.

Etter Fylkesmannens vurdering er det knyttet betydelig større usikkerhet til konsekvensene av dumping av masser i Mjøsa. Dette gjelder blant annet modellering av strømninger, partikkelspredning og nedslamming. Det er også usikkerhet knyttet til effekten ved bruk av siltgardin. Fylkesmannen mener på bakgrunn av dette at den omsøkte dumpingen vil kunne få store negative konsekvenser for naturmangfoldet i Mjøsa, jf. NIVAs rapport 6389-2012. Ifølge NIVA viser modelleringen at kommunale vannverk i Stange og Hamar trolig blir lite berørt av en eventuell dumping av masser i Mjøsa. Det er imidlertid også her betydelig usikkerhet knyttet både til strømningsforhold, partikkelstørrelser og spredning. Fylkesmannen vurderer en eventuell dumping av masser i Mjøsa til å kunne medføre en uakseptabel totalbelastning på Mjøsa som økosystem, jf. naturmangfoldlovens § 10.

Det er lagt opp til å gjennomføre et omfattende overvåkingsprogram for å belyse fysiske, kjemiske og biologiske virkninger under og etter tiltaksperioden. Fylkesmannen viser her blant annet til overvåkingsprogram for sydlige deler av Mjøsa i forbindelse med anleggsdrift i fellesprosjektet E6-Dovrebanen utarbeidet av NIVA. Fylkesmannen vil vurdere resultatene av disse undersøkelsene fortløpende og om nødvendig foreta justeringer av vilkår i tillatelsen hvis det dokumenteres uheldige virkninger utover det som antas kjent på forhånd. Det kan også være aktuelt å vurdere om det må iverksettes avbøtende tiltak som restaurering og/eller skifte av gytegrus på enkelte strekninger hvis denne viser seg å være vesentlig redusert i forhold til funksjon som gytesubstrat for fisk som følge av nedslamming. Dette skal bekostes av tiltakshaver, jf. naturmangfoldloven § 11.

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater, jf. naturmangfoldlovens § 12. Fylkesmannen ser det derfor som svært viktig at det iverksettes nødvendige tiltak for å redusere partikkelspredningen under mudringsarbeidene. Dette kan gjøres ved blant annet bruk av siltgardin på hele strekningen som er aktuell for mudring, mudre i perioder med gunstige værforhold og ved å velge mudringsmetoder som minimerer spredningsfaren. I de perioder som Mjøsa islegges i mudringsområdet, innstilles mudringen da siltgardinen ikke vil være mulig å manøvrere slik at det vil oppstå stor fare for ukontrollert spredning av partikler. Det tillates derfor ikke mudring dersom tiltaksområdet er islagt. Dersom tiltaksområdet holdes åpent (for eksempel med en åpen råk) i den perioden Mjøsa er islagt, kan mudring tillates under forutsetning av at siltgardinen fungerer tilfredsstillende og turbiditetskravene overholdes.

Fylkesmannen har vurdert søknaden om mudring og dumping ut fra bestemmelsene i vannforskriftens § 12. Mudring av masser i Mjøsa på den omsøkte strekningen vil etter Fylkesmannens vurdering neppe føre til at miljømålene for Mjøsa ikke nås eller til en varig forringelse av tilstanden i innsjøen. Etter Fylkesmannens vurdering er imidlertid dumping av masser i Mjøsa et inngrep der tapet av miljøkvalitet kan bli større enn samfunnsnytt

av tiltaket. Videre mener Fylkesmannen at hensikten med en eventuell dumping kan oppnås ved metoder som miljømessig er vesentlig bedre, i dette tilfellet deponering på land. Vilkårene i vannforskriftens § 12 for å gjennomføre dumping av masser i Mjøsa er derfor ikke oppfylt, jf. vannforskriftens § 12, 2. ledd, punkt b) og c).

Tiltaket sett i forhold til alminnelige samfunnsmessige hensyn

Tiltaksområdet er i henhold til gjeldende planer avsatt til Jernbaneformål, jf. reguleringsplan E6 Akershus grense – Labbdalen, Dovrebanen Akershus grense – Espa vedtatt i kommunestyret i Stange 3.11.2010 og tilhørende Ytre miljø-plan. Formålet med gjeldende reguleringsplan er å legge til rette for utbygging av ny firefelts E6 og ny dobbeltsporet jernbane på denne strekningen for å redusere trafikkulykker og forbedre kapasitet og framkommelighet på E6, og å oppnå bedre kapasitet og kortere reisetid på Dovrebanen. I henhold til reguleringsplanens bestemmelse 4.4 skal tiltak beskrevet i plan for ytre miljø datert 17.09.10 legges til grunn for blant annet utbygging og drift av vei- og baneanleggene. Tiltakene skal ikke medføre forurensning til Mjøsa. Det skal gjennomføres nødvendige tiltak for å redusere risikoen for forurensning i anleggsperioden.

Tiltaksområdet er utelukkende i områder regulert til jernbaneformål og Fylkesmannen kan ikke se at tiltaket vil berøre områder som i reguleringsplanen er avsatt til landbruks-, natur- og friluftsområde. De aktuelle strandområdene er allerede berørt av utfylling og anleggsarbeid som følge av gjennomføring av planen.

Tiltaksområdet er i dag ansett som anleggsområder, og mudringsarbeidene vil derfor ikke medføre redusert tilgjengelighet for allmennheten.

Da muddermassene er å anse som rene, kan disse benyttes til terrengregulering under forutsetning av at massene ikke medfører fare for forurensning i form av erosjon og partikkelspredning til nærliggende resipient. Ved bruk av massene til terrengregulering kan det være behov for tillatelse fra kommunen etter plan- og bygningsloven. Dette må eventuelt innhentes før massene benyttes til terrengregulering. Vi viser i denne sammenheng til vår uttalelse til søknad om dispensasjon datert 22. august 2012 for anlegging av utfyllingsområde ved Frangsæterberget.

Konklusjon

Fylkesmannen finner på bakgrunn av ovenstående å kunne tillate mudring av inntil 200.000 m³ masser langs strandkanten i Mjøsa i Stange kommune etter de planer og forutsetninger som framgår av revidert søknad av 25. mai 2012. Fylkesmannen mener mudringen vil føre til en midlertidig og begrenset forurensning av Mjøsa på bakgrunn av de vilkår Fylkesmannen har satt til tiltaksgjennomføringen. Dumping av muddermasser i Mjøsa avslås.

Frist

Tillatelsen er gyldig fram til 31.12.2015.

Gebyr

Fellesprosjektet E6-Dovrebanen skal betale et gebyr på kr. 51.700,- for Fylkesmannen i Hedmark sin behandling av søknad, jf. forskrift om begrensnings av forurensning av 1.6.2004 kapittel 39 om gebyrer til statskassen for arbeid med tillatelser og kontroll etter forurensningsloven. Saksbehandlingen knyttet til behandling av søknaden er plassert i gebyrsats 3, jf. forurensningsforskriften § 39-4. Faktura med innbetalingsblankett ettersendes fra Klima- og forurensningsdirektoratet.

Klageadgang

Vedtaket om tillatelse til mudring i Mjøsa samt avslag på dumping av muddermasser i Mjøsa, herunder plassering i gebyrsats, kan påklages til Klima- og forurensningsdirektoratet av sakens parter eller andre med rettslig klageinteresse innen 3 uker fra avgjørelsen er mottatt. Eventuell klage skal angi hva det klages over og den eller de endringer som ønskes. Klagen skal begrunnes, og andre opplysninger av betydning for saken bør nevnes. Klagen skal sendes via Fylkesmannen.

Med hilsen

Jørn Georg Berg e.f.
miljøverndirektør

Ragnhild Skogsrud
overingeniør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes ut uten signatur.

Vedlegg:

Tillatelse med vilkår – mudring i Mjøsa, Stange kommune

Kopi til:			
Direktoratet for naturforvaltning	Postboks 5672 Sluppen	7485	Trondheim
Fylkesmannen i Oppland	Postboks 987	2626	Lillehammer
Hedmark fylkeskommune	Postboks 4404	2325	HAMAR
Gjøvik kommune	Postboks 630	2810	GJØVIK
Norsk maritimt museum	Bygdøynevn. 37	0286	OSLO
Vestre Toten kommune	Postboks 84	2831	Raufoss
Eidsvoll kommune	Rådhusgata 1	2080	Eidsvoll
Hamar kommune	Postboks 4063 Bedriftssenteret	2306	Hamar
Norges vassdrags- og energidirektorat	Postboks 5091 Majorstua	0301	Oslo
Miljøpartiet de grønne	Skippergata 33	0154	OSLO
Akershus, Hedmark og Oppland			
Østre Toten kommune	Postboks 24	2851	LENA
Ringsaker kommune	Postboks 13	2381	Brumunddal
For Jernbane	Postboks 3455	0406	OSLO
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	Postboks 8111 Dep	0032	OSLO
Mattilsynet	Postboks 383	2381	Brumunddal
Stange kommune	Postboks 214	2336	Stange
Aksjon Nei til Rasing av Mjøsas strandsone	v/ Bjørn Solheim, Oppsalstubben 4 B	0685	OSLO
Glommens og Laagens brukseierforening	Pb 1209	2605	LILLEHAMMER
Statens vegvesen Region Øst	Postboks 1010	2605	LILLEHAMMER
Vassdragsforbundet for Mjøsa med tilløpselver	Postboks 987	2626	LILLEHAMMER
Hias IKS	Postboks 4065 Bedriftssenteret	2306	HAMAR
Klima- og forurensningsdirektoratet	Postboks 8100 Dep	0032	OSLO
Jernbaneverket	Postboks 217 Sentrum	NO-0103	OSLO
Per Olav Utgaard	Skraarud gård	2092	MINNESUND
Innlandet Natur og Miljø	v/ Bjørn Johansen		
Norges Naturvernforbund	v/ Per-Erik Schulze		
Mjøsa strandeierforening	v/ Reidar Løgstuen		
Strandlykkja vel	v/ Anders Mostue og Torbjørn Olsen		
Stange Fremskrittsparti	v/ Trond Vangen		
Trond Vangen			
Turid Margrete Pedersen			
Laila Ravn			
Fred Næl			
Granli Solutions	v/ Torstein Granli		